

# Referat fra oppdretterseminar 24.11.2012

ISWT, Helsekomiteen v/Vigdis H. Buhagen

Wheatenterrieren er en frisk rase! Men vi har noen utfordringer å jobbe med.

## **Helseundersøkelsen 2009:**

\* Besvarelsene ligger på veterinærhøyskolen. Vi har ikke tilgang på dem. Vi har fått statistikker tilbake, men vet ikke noe om hvilke hunder/hundeeiere som har svart hva. Litt statistikk:

### \*Fysisk helse:

65% er meget godt fornøyd med sin hunds helse.

27% er godt fornøyd med sin hunds helse.

Det betyr at *92% er godt eller meget godt fornøyd med sin hunds fysiske helse.*

### \*Adferd:

60% er meget godt fornøyd med sin hunds adferd.

30% er godt fornøyd.

Det betyr at *90 % er godt/meget godt fornøyd med sin hunds adferd.*

Vi kunne vært fornøyd og slått oss til ro med disse resultatene.

Men det er et sted mellom 10 og 20% som ikke er fornøyd med sin hunds fysiske helse og/eller adferd. Synes vi det er ok?

## "Jungeltelegraf" 2012:

- 6 hunder er avlivd pga adferd (Østlandsområdet og Tromsø).
- Mange hunder klør: Småkløe/våteksem.
- Det er en utbredt oppfatning blant veterinærer at Wheatenterrieren er en "allergirase".
- Forskningsforum: Wheatenterrieren er blant topp 3 av raser med angst for høye lyder. 30% har angst for høye lyder.
- En avlshund (Uno) er død pga PLE.
- Pluss mørketall...

\***Adferd** går i arv. Vi kan for eksempel si at noen raser har jaktlinjer. Noen er veldig bjeffete. Dette går i arv. Det er forskjell på hundene genetisk. Vi må ha det i bakhodet når vi avler.

\* Helseundersøkelsen 2009: 31% har meldt om problemer med høye lyder. 30% har meldt om aggresjon mot andre hunder. 10-20% viser aggresjon mot mennesker. Det er sjelden noen har bitt mennesker.

Helseundersøkelsen 2009:

#### Angst for høye lyder:

12% moderat til sterk angst for trafikk.

28% moderat til sterk angst for tordenvær.

38% er i varierende grad skuddredde.

40% er redd for nyttårsraketter, 30% av disse melder om sterk eller meget sterk redsel.

\*Hva med støvsuger/grytelokk i kjøkkengulvet - viser de redsel da?

Velferd: En hund som skvetter lett har det ikke helt bra.

\*NKK's Forskerforum 2012: I de fleste raser viser under 20% redsel for høye lyder. Blant Wheatenterriere er tallet 31%. Ingen rase ligger over 32%. *Angst for høye lyder er en egenskap som går i arv.*

#### Aggresjon mot andre hunder:

12% sloss ofte eller meget ofte med andre hunder av samme kjønn. 22% viser ofte eller meget ofte aggressive signaler mot andre hunder når de går i bånd. 30% oppgir at hunden har bitt en annen hund av samme kjønn. 20% sier at den har bitt hund av motsatt kjønn.

#### Aggresjon mot mennesker:

10% har vist aggresjon mot kjente mennesker. 20% mot ukjente mennesker.

15% har knurret mot barn. Noen snapper i enkelte tilfeller. Det har forekommet at Wheatenterriere har bitt både voksne og barn, ofte i sammenheng med fjerning av mat eller stell.

Det er viktig at oppdretteren tar ansvar og gir valpekjøpere opplæring. Det er forskjell på tålegrense for andre hunder. Noen hundeeiere har større utfordringer enn andre.

### Fysisk helse:

\*PLE/PLN/PNP: Få tilfeller. Men 10% melder om tarmproblemer, kan det være PLE? 2% melder om nyresvikt.

\*Hud/pels/ører: 40% har hatt/har problemer i varierende grad.

21% melder om allergi. I underkant av 30% melder at hunden har/har hatt våteksem (mange av disse sjeldnere enn 1 gang pr år.)

(Helseundersøkelsen, 2009)

### LITT OM HVER AV SYKDOMMENE:

#### PLE (Protein Loosing Enteropati = mister protein via fordøyelsen).

Symptomer:

\*Oppkast/ diarè

\*Avmagring

Hunder med PLE er ofte også plaget av kløe. Man lurer på om det er en sammenheng. Hunden kan leve en del år med diett. Mange har nytte av glutenfri diett, og lett fordøyelige proteiner = fra fisk og kylling. Unngå okse, lam, osv.

#### PLN (Mister protein via nyrer/urin)

Symptomer:

\*Forhøyet innhold av protein i urinen. Viser på urinprøve.

\*Etter hvert: Driker mye og tisser mye.

\*Blir slapp og dårlig.

Hunden får forhøyede mengder av albumin i blodet. Det øker blodets levring, som igjen øker faren for blodpropp. De fleste hundene dør etter forholdsvis kort tid, enten på grunn av blodpropp eller forgiftning fordi nyrene ikke fungerer.

#### Behandling av PLN - Renate Sjøli:

Ta urinprøve, sjekk 1-2 ganger pr år.

\*Hvis økt innhold av protein - endre til diettkost.

\*Vær forsiktig med proteinrikt fôr og godbiter.

\*Det er best å gi hunden protein fra kylling og fisk.

\*Unngå protein fra rødt kjøtt.

\*Enkelte rammede hunder kan leve en stund hvis de får tidlig diagnose/tiltak.

\*Intravenøs væske kan hjelpe for noen hunder.

### **Arvelighet PLN:**

I USA er det betydelig problem med både PLE og PLN. Det er funnet 2 gener som har sammenheng med PLN, og man tror det er ett eller flere gen til. Det kan også være miljøfaktorer som mat, som har innvirkning på sykdommen.

Sykdommen har en komplisert arvegang. Den arves ikke direkte - det er ikke strak arvegang (recessivt/dominant).

### Er det ting vi kan få gjort?

Man kan genteste for de to genene som er funnet. Testen foregår ved at man tar en kost og snur den forsiktig rundt mellom tenner og kinn, og får på spytt og celler fra innsiden av kinn. Børsten må tørke litt, før man pakker den inn, legger den i konvolutt og sender inn. Hunder med to syke gen har betydelig økt risiko for å bli syke, men ikke alle blir det.

I USA er det testet nesten 1000 hunder. 35% av disse var fri. 46% hadde ett sykt gen. 19% hadde to syke gen. Det betyr at 65% av hundene hadde syke gen.

I USA tester man nå avlsdyr. To syke gen: Hunden tas ut av avl. Ett sykt gen: Hunden kan brukes i avl, men partneren må være testet fri.

### Uno

Uno ble akutt syk og døde etter få uker. Det er ingen kjente bærere i nær slekt. Det nærmeste var tipp-tipp oldemorens søster.

Ann-Mari Virtanen og Vigdis H. Buhagen har sendt inn gentester på i alt 15 hunder, alle avkom av eller i slekt med Uno. De fleste av disse hadde ett sykt gen, et par har to, bare en var helt fri.

### Er dette situasjonen i Norge?

Sykdommen finnes ikke bare i USA. Vi har trolig mange syke gener rundt i vår norske populasjon av wheaten også! - Man kan håpe på at det var en overrepresentasjon av syke gener i testene gjort i Uno sin slekt, - men det vet vi ikke. Det er viktig å få i gang en kartlegging i Norge. Dette gjelder VÅRE hunder, det nytter ikke å snakke om MIN eller DIN hund. MINE linjer og DINE linjer. Vi jobber alle med den samme basen av gener. Da rasen ble registrert som

egen rase på 1930-tallet, startet man med kun 20-30 stambokførte hunder. Vi avler alle videre på genene etter disse.

### Eventuelt testing i Norge:

Gentestene utføres i Amerika. Det koster 125 dollar pr hund. Et helt kull koster 500 dollar. Vi vet ikke om det er mulig å få anonyme tester som viser statistikk. Vigdis H. Buhagen har vært i kontakt med Frode Lingaas ved Norges Veterinærhøyskole, for å undersøke om de kan kontakte USA og få i gang samarbeide om gentesting. Frode Lingaas tilbyr et samarbeid med klubben vår. Han ønsker blodprøver av hunder som skal testes. De trenger minst 100 blodprøver som en start. Eierne må selv betale for å ta blodprøven, i alle fall i starten. Når Lingaas har fått inn mange nok prøver til å starte et prosjekt, kan han søke Dr. Smiths minnefond om støtte for å forske videre på blodprøver fra vår rase. Det deles ut 500 000,- fra dette fondet pr år, så det finnes penger! Dette er et prosjekt som burde ha god mulighet til å få støtte.

Det er lurt å starte med hunder som allerede har hatt valper. Disse sendes inn til Veterinærhøyskolen sammen med skjema og informasjon om hunden: Evtuelle nyreproblemer, kløe, angst for lyd, og adferdproblemer. Lingaas tilbyr å utarbeide dette skjemaet for oss. Skjemane og blodprøvene vil gi ham en base å forske på. Han trenger blodprøver fra syke dyr, men for hver syk hund også fra minst 1 frisk hund, - de friske er viktig som kontrollgruppe. Flere raser har allerede slikt samarbeid med Lingaas, og har hatt god nytte av samarbeidet.

Hvordan få inn nok blodprøver?

Info gjennom WN og nettside er viktig.

Innsats fra oppdrettere er kanskje enda viktigere. Oppdrettere kan nå mange, både valpekjøpere og klippekunder, og oppfordre disse til å ta blodprøve. Etter hvert kan kanskje oppdretterne ta blodprøver av hele valpekull før levering, når de er hos veterinær for første gang. Det kunne gi en veldig god database for rasen.

Vigdis H. Buhagen har vært i kontakt med en veterinær for å undersøke pris på blodprøve som skal sendes til forskingsprosjektet. Han ville tilby blodprøve for halv pris til dette, siden det går til forskning.

Vil vi dette? Går vi for samarbeid med Frode Lingaas og Veterinærhøyskolen?

Hvis vi går inn for dette, hjelper vi forskere ved å sende dem blodprøver, men viktigst av alt: Vi hjelper vår egen rase!

Spørsmål:

\*Skal alle oppdrettere ha tilgang på materialet?

\*Bør det dannes et oppdretterforum, der man som medlem får tilgang?

\*Må man betale for å få informasjon?

\*Hvor mange blodprøver kan vi få samlet? (En rask opptelling på seminaret viste at de som var til stede kunne få samlet inn ca 65 blodprøver).

\*Hva skal helsekomitèens oppgave være?

**Anbefaling:**

Hvis man har en syk hund: Ta blodprøve/gentest før avliving!

Referent: Anne Lene Haraldsen